

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Державний заклад

**ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО**

**НЕРУБАЙСЬКИЙ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИЙ КОМПЛЕКС
«ШКОЛА-ГІМНАЗІЯ»**

**МОДЕРНІЗАЦІЯ
ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В
СУЧАСНИХ ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

Збірник наукових праць

Одеса – 2022

УДК 371

ББК 74

Рекомендовано Вченою Радою
Державного закладу
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К.Д. УШИНСЬКОГО»
Протокол № 9 від 25 лютого 2022 р.

Рецензенти:

Доктор педагогічних наук, професор кафедри дошкільної педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» Олексій Анатолійович Листопад

Доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки Одеського національного університету імені І.І. Мечникова Ірина Петрівна Анненкова

Модернізація освітнього процесу в сучасних закладах освіти : збірник наукових праць / редкол. О. Я. Чебикін та ін. Одеса: Університет Ушинського, 2022. 190 с.

© Кафедра педагогіки
Університету Ушинського, 2022
© ЗЗСО I-III ступенів Нерубайський НВК «школа-гімназія»
Нерубайської сільської ради, 2022

Відповідно до цих завдань для школярів повинні розроблятися та реалізовуватися культурні й освітні проекти й програми.

Перспективою подальших наукових розвідок вважаємо дослідження ролі полікультурного середовища у формуванні міжетнічної толерантності майбутніх вчителів шкіл.

Література

1. АЛЕКСЄЄНКО Т. Ф., Данілова А. П., Малиношевський Р. В. Виховання особистості у добродійній діяльності: метод. посібник. Київ, Ніжин: Лисенко, 2015. 191 с.

2. Берберова Л. Б. Разумный альтруизм как педагогическая проблема // *Культурная жизнь* . №3(50). 2013. С. 105–107.

3. Бех І. Д. Виховання особистості: сходження до духовності. Київ : Либідь, 2006. 272 с.

4. Жук Т. Становлення Нової української школи [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: <http://www.pedrada.com.ua/article/301-stanovlennya-novo-ukrainsko-shkoli>.

5. Журба К. О. Свобода і справедливість у смисложиттєвому вимірі зростаючої особистості // *Матеріали X Міжнародного фестивалю педагогічних інновацій*. Черкаси, (20 21 вересня 2018 року). Т. І. Черкаси. С. 9.

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ З УЧНЯМИ СЕРЕДНЬОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

О.П.Ноздра,

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри педагогіки

Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Є.Кошман,

здобувач вищої освіти факультету іноземних мов

ДЗ «Південноукраїнський національний

педагогічний університет імені К.Д.Ушинського»

Анотація. У статті розглядаються різні способи ефективного навчання англійської мови учнів середнього віку через інтерактивні ігри з урахуванням

вікових та індивідуальних особливостей школярів. Визначено компоненти педагогічної техніки вчителя англійської мови, ознаки педагогічного спілкування щодо створення оптимального психологічного клімату в колективі.

Ключові слова: *учні середнього шкільного віку, уроки англійської мови, вікові особливості учнів, педагогічна техніка вчителя, інтерактивні методи навчання, педагогічне спілкування.*

Характерною психологічною особливістю навчання учнів середнього шкільного віку – невміння пов'язувати сприйняття оточуючого середовища з навчальним матеріалом. Увага підлітків – специфічно-вибіркова, пов'язана з інтересом до незвичайного, але це може спричинити мимовільне переключення уваги. Отже, організація навчально-виховного процесу повинна бути такою, щоб у підлітка не було ані бажання, ані часу, ані можливості відволікатись.

Мислення стає більш систематизованим, послідовним, з'являється його основна риса – критичність. Цей вік найбільш сприятливий для розвитку творчого мислення, тому від учителя вимагається постійно ставити перед учнями проблемні завдання, привчати дітей до порівняння, аналізу, вчити знаходити подібні та відмінні риси тощо[3].

У цьому віці відбуваються процеси морального та соціального формування особистості, але світогляд, моральні ідеали, поведінка ще не набули усталеності, вони дуже легко руйнуються під впливом обставин. Велику роль у моральній та соціальній поведінці відіграють почуття, які іноді набувають бурхливого, навіть, афективного характеру. У цей період у деяких підлітків може відбуватися підміна справжніх цінностей тими, яких значно легше досягнути та які мають матеріалізований результат (гроші, одяг, аудіо – та відео техніка тощо). Приваблюють у цьому віці подвиги, пригоди, героїка, але для деяких підлітків цього ореолу можуть набувати асоціальні, протиправні дії, якщо у цей час діти не знаходяться під наглядом дорослих - це може призводити й до правопорушень [1].

Стосовно вікових особливостей учнів можна виокремити різні форми методів навчання на уроках англійської мови. Виокремлюють такі форми методів навчання: пояснення, бесіда, метод проблемного викладу матеріалу, навчальна дискусія, метод вправ тощо. Але особливу увагу треба звернути на метод створення ігрової ситуації.

Метод створення ігрової ситуації – це залучення учнів в умовну, захоплюючу діяльність, яка володіє силою сугестивного впливу, навіювання й забезпечує полегшене сприйняття навчального матеріалу. Педагогічна функція

методу створення ігрової ситуації полягає в тому, щоб забезпечити умови для позитивного психічно-емоційного стану учнів, зняття напруги, втоми, для поглибленого пізнання та звільнення від перевантажень при вивченні будь-якого предмета [2].

Діти в цьому віці надзвичайно активні та намагаються завжди проявити себе. Саме цей метод потрібно ефективно використовувати на уроках англійської мови. Через активну розмову (на запропоновану тему), цікаві творчі завдання, саме шляхом наочних прикладів, інформація запам'ятовується набагато швидше.

Наприклад, в початкових класах, вчителі намагаються якомога більше проводити уроки для дітей в ігровій формі, так званих, інтерактивних іграх. Натомість така форма навчання корисна не тільки для дітей дошкільного віку та учнів початкових класів, але й для дітей середнього шкільного віку.

Відомі педагоги (М. Монтессорі, Я. Коменський, Ж. Руссо, Ф. Фребель тощо) акцентували увагу на ігровій технології навчання [1]. Було встановлено, що найкраще дидактичні ігри впливають на розвиток дітей, якщо їх проводити систематично та дотримуючись головного дидактичного принципу - від простого до складного.

Як визначалося раніше, інтерактивні ігри мають великий вплив на розвиток пам'яті учнів, їх творчої уяви, мислення, уваги, самостійності, впевненості. Це сприяє самореалізації особистості, оскільки ставить школяра перед потребою самостійно знаходити шляхи розв'язання навчально-ігрових завдань. Крім цього використання інтерактивних ігор допомагає зняти напругу та хвилювання в учнів під час їх виступу та дає змогу більше спілкуватися з однолітками.

На уроках англійської мови важливо пам'ятати про три основні проблеми під час вивчення дисципліни: граматики, лексики та фонетики. Якщо приділити недостатньо уваги цим мовним засадам, то учні можуть втратити інтерес як до окремого вивчення англійської мови, так і до навчальної дисципліни. Тому для ефективного вивчення мовних концептуальних засад можна використати рекомендації, наприклад, щодо вивчення граматичного матеріалу.

.Дуже часто діти не розуміють більшість правил граматики англійської мови, адже тільки й чують про одноманітні пояснення та приклади. Проблема полягає в тому, що для пояснення теми з граматичного матеріалу не потрібно займати багато часу, зазвичай вистачає навіть 10-15 хвилин. Після пояснення теми ми пропонували учням дидактичні ігри для кращого запам'ятовування нової теми:

- вправи на правильний порядок слів: учитель показував окремі слова, які дітям потрібно було зібрати в одне або два речення;

- складання простих і складних речень: вчили висловлювати власні думки та допомагало розібратися в граматиці іноземної мови. Діти вигадували просте речення, а потім наповнювали його іншими частинами мови – отримували складне;

- приклад із життя (мультфільму, фільму): завдання полягало в тому, щоб учень згадав приклад із власного життя (або репліку із фільму, мультфільму), використавши нову граматику[3].

Для ефективного вивчення лексичного матеріалу доречними були такі дидактичні ігри:

- вправа на підбір антонімів: суть завдання в тому, щоб підібрати до слова протилежне йому за значенням (по-перше, цей спосіб дуже зручно використовувати для практики щодо граматичних правил; по-друге, діти набагато краще запам'ятовують слова, працюючи в парі);

- вивчення лексики через відомі мультфільми: завдання полягало в тому, що вчитель завчасно готував уривок розповіді із відомого мультфільму та на уроці разом із учнями розбирав значення всіх слів (після цього ми пропонували учням вгадати із якого саме мультфільма був взятий уривок);

- гра "Ажурна пилка": дітей поділяли на невеликі групи та кожній давали невеличкий текст для запам'ятовування на час. Коли час закінчувався - діти мінялися місцями (йшли до інших груп, утворюючи нові) та по черзі розповідали тексти, які були на початку. Таким чином учні збагачували свій словниковий запас, тренували свою пам'ять[3].

Щодо фонетичного матеріалу, то для дітей важливо правильно завчити всі приголосні та голосні звуки англійської мови. Після вивчення кожної нової фонемі були доречними такі дидактичні ігри:

- використання колірної підходу: фонемі, які схожі за звучанням ми відносили до певної "кольорової групи" (акценти допомогли краще запам'ятати матеріал);

- предмети з оточення: така гра одночасно допомагала й в тренуванні лексики, фонетики (завдання полягало в тому, щоб учень назвав якомога більше предметів із оточуючого його середовища, але при цьому правильно вимовивши всі фонемі);

- інтерактивний підхід: завдання полягало в тому, щоб учні переглянули на уроці уривок із мультфільму(пісні) англійською мовою та спробували якомога точніше відтворити репліку або хоча б декілька слів[3].

Для учнів восьмих та дев'ятих класів ми виокремили таку гру як "Розбір цитати". Вчитель пропонував цитату видатного діяча культури будь-якої країни (або навіть сам учень) та прохав школярів виконати три завдання стосовно цієї цитати, а саме: пояснити граматику, перекласти та прочитати, пам'ятаючи про правила читання. Така вправа не тільки об'єднувала всі три важливі аспекти вивчення англійської мови, але також була корисна у вивченні культури іншої країни. Адже цитата, в певному сенсі, відображала культуру певного народу в певний час.

Ми у дослідженні хочемо зазначити, що важливу роль у процесі навчання англійської мови відіграє саме вчитель. Специфіка викладацької діяльності полягає в поєднанні кількох її основних видів, а саме – педагогічної, наукової та методичної. Це дає змогу в педагогічному процесі використовувати не тільки відомі факти й наукові знання, а й нові, які були напрацьовані, з власного досвіду.

Педагогу також важливо, в першу чергу, керувати своїми емоціями, настроєм, тоном при спілкуванні, інтонацією, мімікою тощо.

Натомість, якщо говорити більш конкретно, існує декілька основних положень щодо організації емоційної роботи вчителя, а саме педагогічної техніки:

- вчитель повинен вміти спілкуватися вербально та невербально;
- вміти керувати своїм психофізичним станом;
- знаходити індивідуальний підхід до кожної дитини;
- вирішувати конфлікти та швидко знаходити вихід із стресових ситуацій [2].

Сутністю роботи вчителя є спілкування. Для успішного педагогічного спілкування вчителю необхідно культура та техніка мовлення. Розуміння та запам'ятовування сутності навчального матеріалу учнями залежить не тільки від його змісту, а й від логічності, чіткості, емоційності його викладання вчителем; використання їм різноманітної інтонації, смислових наголосів, пауз, зміни гучності, темпу, ритму голосу [2]. Всі ці якості потрібні компетентному педагогу для розумового виховання учнів на уроках англійської мови.

Найсуттєвіше завдання розумового виховання – це розвиток усіх видів мислення учнів. До них належать:

- діалектичне мислення – вміння бачити явища й процеси з різних сторін, розуміти єдність протилежностей;
- логічне мислення – вміння оперувати інформацією за допомогою законів логіки, визначати поняття, розмірковувати;

- абстрактне мислення – передбачає вміння не звертати уваги на несуттєві, другорядні ознаки та виділяти основні;
- наочно-образне мислення – оперування художньо-естетичними або просторовими образами;
- узагальнене мислення – характеризується вмінням знаходити загальні принципи або способи дії;
- теоретичне мислення – здібність до засвоєння знань високого рівня узагальненості; уміння встановлювати закономірності;
- алгоритмічне мислення – вміння працювати за інструкцією [1].

Висновки. Головним завданням вчителя на уроках англійської мови є навчання учнів здійснювати мисленнєві операції (аналіз, узагальнення, умовивід, порівняння, класифікація, прийняття рішень, систематизація тощо). На уроках англійської мови учням треба аналізувати запропоновані їм твори для їх перекладу; аналізувати та узагальнювати різні ситуації із монологів або діалогів для того, щоб потім їх відтворити тощо.

Отже, було доведено, що інтерактивні ігри сприяють ефективному навчанню учнів англійської мови. При складанні плану уроку та підборі дидактичних ігор треба враховувати вікові та індивідуальні особливості кожного учня, адже найефективніші уроки можуть бути лише в тому випадку, якщо всім його учасникам буде цікаво та комфортно. Проаналізовано у дослідженні основні компоненти педагогічної техніки вчителя англійської мови, ознаки педагогічного спілкування, які спрямовані на психологічну оптимізацію навчальної діяльності.

Література

1. Педагогіка: навчальний посібник / Упорядники: І.М. Богданова, І. В. Бужина, Н. І. Дідусь, Н. А. Кавалерова, З. Н. Курлянд, В. Г. Орищенко, Р. І. Хмельюк, О. С. Цокур, Н. А. Шевченко, О. М. Яцій. Одеса: ПДПУ ім К. Д. Ушинського, 2001. 357 с.
2. Методичний пошук учителя-словесника: збірник наук.-метод. статей студентів і магістрантів. Вип. 5 / Заг. ред. О. М. Куцевол. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2016. С. 175–179.
3. Мельниченко Г. В. Використання цитат під час вивчення іноземної мови у педагогічному закладі освіти. *Педагогічні науки. № 4. 2006. С.9–12.*